

K PRÁCI VELITELE DIVIZE PŘI PŘECHODU DO OBRANY K ODRAŽENÍ PROTIÚDERU

Zaujímání pásma obrany divize k odrazení protiúderu silných nepřátelských záloh v rámci armádní útočné operace bude mít řadu zvláštností [jak uvedla VM 10/1981]. Patří k nim především:

- obranu zaujímáme v dotyku s nepřítelem, vůči kterému jsme zatím v převaze a proto vojska mohou útočit dále a hledat nejvhodnější prostory k obraně,
- k její organizaci a přípravě máme nedostatek času, zejména denní doby, což bude nutit vojska k okamžitému přechodu do obrany.
- bojovou sestavu bude dostatečně ovlivňovat dosavadní útočná sestava,
- vytváření obranné sestavy a palebného systému pro odrazení protizteče nebo protiúderu bude postupné a nerovnoměrné na všech stupních velení,
- můžeme předpokládat, že nepřítel se zahájením protiúderu přejde na vedení bojové činnosti s používáním jaderných zbraní.

Vliv některých z těchto zvláštností nebude v různých situacích stejný. Mnohdy bude jen omezený, popř. i zcela zanedbatelný. Bude jen zcela výjimečné, kdy divize při přechodu do obrany v přímém dotyku s nepřítelem k odrazení jeho protiúderu bude mít dostatek času na její organizaci, zaujetí a budování. S jistotou můžeme tvrdit, že tato činnost bude probíhat nejen za časové tísně (čas na zaujetí a budování obrany bude diktovat nepřítel a limitovat dobou zahájení protiúderu), ale většinou i navíc v nevýhodném terénu pro vedení obranného boje, v dotyku s nepřítelem a při jeho narůstající aktivitě, silným tlaku a získané nadvládě ve vzduchu v zájmovém prostoru.

Velitel armády se bude jistě snažit co nejdříve a nejpřesněji odhadnout zámysl protiúderného uskupení nepřítele a poskytnout silám a prostředkům vševojskové armády potřebný čas na organizování obrany. Přijme též opatření, která zahájení protiúderu mohou zdržet nebo dokonce narušit. Přesto nebude výjimkou, že velitel divize bude mít pro činnost celé divize jen 5 až 6 hodin času, a to ještě v noci.

Reálná bude situace, že divize bude útočit, fronta bude v důsledku převedení bojové činnosti vedené na směrech nesouvislá, mezi pluky i mezi prapory budou značné mezery, vývoj situace nebude rovnoměrný a postup především prv-

ních sledů nebude stejnoměrný. Druhé sledy a zálohy divize a pluků nebudou vždy volné. Většina prvků bojové sestavy a místa velení musí změnit svoje postavení (rozmístění) v terénu, aby měla optimální podmínky pro obranu. Přitom možnost manévru bude časově a zejména prostorově značně omezena (mnohdy potřebné přeskupení manévrem podél fronty bude velmi obtížné nebo dokonce nerealizovatelné).

Velitel divize a jeho štáb stojí proto před velmi náročným úkolem. Musí současně řídit bojovou činnost a za časové tísně plánovat přechod do obrany, navíc při možném odstraňování následků po použití ZHN nepřitelem. Proto nalézt optimální variantu rozhodnutí v krátkém čase bude velmi náročné. Zde dvojnásob platí, že i „slabší“ rozhodnutí vydané včas bude lepší než optimální, které však vojska pro jeho pozdní doručení nemají možnost splnit.

Je zřejmé, že rozhodující úlohu v tomto procesu sehraje **osobnost velitele divize**, především jeho schopnost **samostatně se rozhodnout** jen při minimálním využití informací a návrhů štábu divize a jeho umění velmi **operativně** v duchu obecných zásad metodiky práce velitele a štábu zabezpečit podle stupně důležitosti **postupné předávání úkolů** podřízeným. Rozhodnutí musí dokončit v co nejkratší době také proto, aby mohl spolu s ostatními funkcionáři divize řídit přípravu, organizaci, zaujímání a budování obrany.

Velitel divize si musí především ujasnit úkol a zhodnotit situaci tak, aby mohl přijmout optimální zámysl bojové činnosti a ihned si jej dát schválit velitelem armády. Tím si vytvoří předpoklady pro včasné vydávání úkolů podřízeným formou předběžného bojového nařízení.

V průběhu ujasňování úkolů a zhodnocování situace musí velitel divize nalézt jednoznačnou odpověď na řadu vážných otázek, jakými jsou např.:

— jaké **podmínky poskytuje dosažený prostor** k přípravě a vedení obrany a zda je výhodné v něm ihned přejít do obrany (popř. s minimálním manévrem), či je třeba bojem získat vhodnější prostor, pak jak daleko musí na jednotlivých směrech prvosledové pluky (prapory) postoupit, čím splnění tohoto úkolu zabezpečit, popř. urychlit, nebo zda vrátit hlavní síly do hloubky, a to jak daleko na jednotlivých směrech, jak bojově využít dosažené čáry prvosledovými pluky;

— zda je nutné **změnit útočnou sestavu**, jakým způsobem, aby manévr byl co nejjednodušší, uskutečnitelný a časově nejméně náročný;

— zda a v jakém rozsahu se mění **šířka útočného pásma** (v porovnání s platnými normami může totiž dojít až k dvojnásobnému rozšíření útočného pásma v obranné) a jakým manévrem (opět jednoduchost, rychlost) tento úkol splnit;

— kolik který **prvek sestavy potřebuje času** na zaujetí a budování obrany, kolik tudíž času vydělit vojskům a kolik jemu zbývá na rozhodovací proces, resp. do vydání bojových úkolů (kalkulovat obráceně, tj. kolik času potřebují jako velitel a kolik mi ho zbývá pro podřízené, je nesprávné);

— jaké je **pořadí důležitosti opatření**, které musí postupně řešit a jejich vliv na metodiku práce velitele a štábu.

I když vydávání předběžných nařízení v průběhu bojové činnosti (na rozdíl od základního plánování) bývá jen řídkým jevem, v tomto případě bude pravidlem. Upozorňuje totiž podřízené, že je očekává zásadní změna dosavadního úkolu — místo pokračování v útoku se bude divize bránit. Nejen toto zásadní sdělení, ale i další informace, které ještě nemají charakter předběžného bojového nařízení (např. zda se předpokládá dále útočit, vrátit hlavní síly či zůstat na místě, rozšíření obranného úseku pluků a další) napomáhají co nejrychlejšímu proniknutí, správnému pochopení a přesnému splnění úkolu.

Velmi důležitým momentem, který proto nesmí velitel divize vynechat, je okamžité vyžádání si souhlasu s přijatým zámyslem bojové činnosti od velitele armády. Tím si totiž velitel divize zabezpečí, že v dalším průběhu jeho činnosti (pokud podřízené kvalitativně nová situace, a to je velmi nepravděpodobné) nemusí úkoly podřízeným pro nesouhlas velitele měnit.

Je pravděpodobné, že podřízení obdrží od velitele **několik předběžných nařízení**. Samozřejmě nepůjde o to, aby další měnila předcházející, ale z toho důvodu, aby podřízení velitelé získali co nejdříve úplnou představu o úkolu, který je v nejbližších hodinách čeká. Zvláště důležitá bude i okamžitá slovní a grafická (na oleátě) informace štábu divize o úkolu a zámyslu jeho plnění. Do příprav boje může tak být zapojen co nejširší okruh příslušníků štábu a vojskové prvky sestavy divize mohou dostat od svých odborných nadřízených úkol včas a dostatečně sladěný se všemi vševojskovými funkciónáři.

Další požadavek je sice v rozporu s tvrzením o nedostatku času mnohdy až kritickým, ale přesto jej považují za velmi důležitý. Veliteli pluku, který bude bránit hlavní směr a na jehož úspěchu bude především záviset úspěch celé divize, by měl předat úkol osobně velitel divize. Tím je zdůrazněna jeho vážnost i naléhavost, bude přesně vyjádřen zámysl bojové činnosti a zdůrazněn význam osobního podílu a odpovědnosti velitele pluku. Velitel divize se také může přesvědčit, že podřízený vydaný úkol správně pochopil, osobně vysvětlil jakékoliv nejasnosti, informovat o svých představách jeho splnění a pomoci mu tak s jeho řešením.

Z uvedeného můžeme přijmout některé závěry:

Ujasnění úkolu a prvotní zhodnocení situace, jehož „produktem“ je zámysl bojové činnosti, patří k nejdůležitější fázi rozhodovacího procesu. Zde nesmíme spěchat. Z osobního časového fondu velitele divize by mělo vyčerpáno jeho rozhodující část. Místo a úloha velitele je nezastupitelná. Rozhodne jeho osobní připravenost, aktivita, znalosti a schopnost pracovat úsporně, věcně, v daném časovém limitu a leninskou metodou hlavního článku.

Včasnému splnění úkolu napomůže i průběžná široká informace štábu divize a velitelem divize těch podřízených, na které se soustředí úsilí příštího (kvalitativně se měnícího) boje.

Složitost situace na frontě, prohloubená omezeným množstvím času, vytváří řadu variant obsahového i metodického řešení daného úkolu. Každé může mít své výhody i nevýhody. S jistotou můžeme tvrdit, že žádná situace se nebude beze zbytku opakovat. Z toho důvodu si nemůžeme připravit a použít takovou „šablonu“, která by napomohla obsahově zrychlit rozhodnutí. Musíme předpokládat jedinečnost každého rozhodnutí. Stejně tak nemůžeme pracovat podle neměnné metodiky práce velitele a štábu divize. Naopak musíme předpokládat jak časové rozdíly v jednotlivých fázích a činnostech v průběhu rozhodovacího procesu, tak i v pořadí a obsahu těchto činností.

Ovšem i tak můžeme vytypovat základní varianty přechodu divize do obrany a připravit si jejich řešení:

1. Divize dostane úkol **zaujmout obranu na dosažené čáře jen v šířce útočného pásma**. Velitel armády přistoupí k této variantě především při naprostém nedostatku času.

Tím velitel divize umožnil nerozptylovat svoje úsilí na více úkolů, ale soustředit se na organizační obrany. Dále respektovat útočnou sestavu, především ponechat 1. sled beze změny. Potřebnou hloubku obrany vytvořit z 2. sledu

(pokud je volný), popř. z vševojskové zálohy. Pluk v druhém sledu, který postupuje ve vzdálenosti 15—20 km, zaujme obranu na 3. postavení, tj. ve vzdálenosti 12—18 km. Rovněž další prvky bojové sestavy a místa velení vykonají zpravidla jen omezený manévry.

Nevýhodou může být skutečnost, že nebudeme moci využít terénu ani bojových možností optimálně pro obranu. Terén navíc nemusí skýtat dostatek možností k ochraně proti zbraním hromadného ničení.

2. Divize dostane úkol zaujmout obranu s předním okrajem **na dosažené čáře dotyku**, avšak v širším pásmu obrany oproti útočnému pásmu. K této variantě se velitel armády rozhodne především tehdy, jestliže by divize nepřehrazovala směr hlavního úsilí protiúderného uskupení přechodem do obrany v dosavadním útočném pásmu a nemůže využít sil a prostředků další divize (pluku) apod.

V tomto případě se velitel divize nevyhne manévru, a to buď druhým sledem divize, nebo druhými sledy prvosledových pluků. Tím se činnost velitele divize rozrůstá. Musí poskytnout větší pomoc podřízeným na místě. Zasazení druhých sledů si vyžádá určitý čas, o který se sniží možnosti na organizaci a budování obrany. Nedostatek času se tak prohlubuje.

Výhodnější pro velitele divize je využití druhosledových praporů, protože čím menší jednotku zasazuje, tím je i manévry rychlejší a jednodušší (zejména v noci). Kromě toho nestojí před problémem, z kterých prostředků vytvořit nový druhý sled a jak má zaujmout obranu v hloubce.

Určitou výhodou je, že zasazované druhé sledy mohou vyjít až do výhodných prostorů pro obranu. Prvosledové prapory mohou započít s přechodem do obrany při minimální časové ztrátě. Nevýhody, uvedené v první variantě, zůstávají i zde.

3. Divize dostane úkol zaujmout obranu s předním okrajem **v hloubce útočné sestavy**. Určující pro rozhodnutí velitele armády budou jednak omezené časové možnosti pro přechod do obrany a jednak výborné podmínky k vedení obrany právě v tomto prostoru.

Dobrovolné dočasné vzdání se již jednou získaného terénu vyvažuje řada možností a výhod:

- obranu organizujeme v terénu, který již velitelé i vojska předtím poznali a bojovali zde,
- můžeme vytvořit předsunuté postavení ponecháním části sil prvosledových pluků na dosažené čáře a tím získáme pro hlavní síly další čas a možnost kvalitně připravit stanovené pásmo obrany,
- zaujmout obranu můžeme jak se zachováním útočné sestavy, tak i přechodem druhých sledů a vševojskové zálohy do prvního sledu, přičemž manévry je jednoduchý, neboť vojska zaujmají obranu mimo bezprostřední dotyk s vojsky nepřítelů,
- obranu bude většina jednotek a útvarů budovat mimo dotyk s nepřítel.

Ukazuje se, že tato na první pohled nepřilíš „vábná“ varianta má nesporně více výhod než kterákoliv jiná.

4. Velitel armády uložil **pokračovat v úspěšné útočné činnosti**, vyjít do výhodnějšího prostoru a útočné pásmo postupně rozšířit. Vychází z toho, že časové možnosti i dosavadní poměr sil umožňují takto splnit úkol.

Tato varianta patří bezesporu k nejnáročnějším na činnost velitele a jeho štábu. Velitel divize musí vyjít z toho, že stanoveného prostoru se musí zmocnit co nejrychleji tak, aby to v žádném případě nešlo na úkor plánovaného času

pro přechod do obrany. To znamená, že i přes výhodný poměr sil bude vhodné k výraznému zvýšení útočného tempa zasadit druhosledové jednotky pluků a praporů. Taktéž bude nutné dělostřelecké, ženijní a další zabezpečení boje podstatně zintenzívnit.

Obranu zaujímají postupně volné druhé sledy, oddíl vojskových raket, dělostřelectvo, útvar PVO a zálohy, místa velení, prvky zabezpečení bojové činnosti a nakonec prvosledové pluky. Z větší části odpovídá uskupení bojové sestavy předcházející útočné sestavě. Tam, kde to situace a čas dovolí, mohou vyjít prvosledové jednotky až na předsunuté postavení.

Nesporná výhoda je v tom, že vojska vyjdou do výhodných prostorů pro obranu, manévra a přeskupení je minimální.

Jednodušší bude splnění tohoto úkolu v tom případě, kdy pásmo obrany nebude nutné rozšiřovat.

5. Ačkoliv tempo útoku se snižuje, popř. větší část 1. sledu byla zastavena, velitel armády vydal úkol **získat zvlášť výhodný terén bojem** a v tomto terénu stanovil přední okraj obrany.

V tomto případě bude velitel divize řešit úkol především zasazením svého druhého sledu. Jeho úspěchu musí využít prvosledové pluky k obnovení vysokého tempa útoku a ke zmocnění se výhodné čáry předního okraje pro zaujetí a budování obrany.

Budou platit obdobné zásady jako v předešlé variantě.

Uvedené varianty možné bojové činnosti ukazují, že činnost velitele a jeho štábu při plnění tohoto úkolu je různorodá. Potvrzují též, že v metodice práce velitele a štábu divize bychom měli mít zpracovány nejméně tři varianty, a to:

1. variantu, kdy celý štáb bude plnit jediný úkol — zabezpečit organizaci přechodu divize do obrany;

2. variantu, při níž divize řeší současně dva vážné úkoly, např. přechod do obrany a současně pokračování útoku, odchod do hloubky, odstraňování následku po jaderných úderech apod.;

3. variantu, při níž divize řeší současně tři vážné taktické úkoly

- přechod do obrany,
- pokračování útoku,
- zasazení druhého sledu divize.

Přítom máme na paměti, že půjde především o noční bojovou činnost, kterou musíme všestranně dobře připravit a zabezpečit.

I takto zpracované varianty metodiky práce velitele a jeho štábu nemohou podrobně odrazit konkrétní situaci na frontě, zejména práci v noci, na přechodu k denní činnosti či ve dne. Bude-li např. rozhodující činnost probíhat v noci, pak proběhne organizace součinnosti na mapách a plastických stolech. Podle „světelných“ možností a doby pohotovosti k obraně může být součinnost upřesněna ihned po rozednění přímo v terénu. Jinak tomu bude, když příprava a přechod do obrany (nebo alespoň rozhodující část) bude probíhat za denního světla. Těžiště veškeré činnosti bude v terénu tak, jak to požaduje Bojový řád.

Je zřejmé, že počet variant metodiky práce velitele divize a jeho štábu se rozrůstá. Jejich zpracování není však tak složité, aby nešlo realizovat. Rozhodně však předem promyšlené a zpracované různé varianty této činnosti vytvářejí první předpoklad, aby velitel divize se svým štábem splnil uložený úkol přesně a včas.